ECLI:LV:AT:2021:1112.A43001921.6.L
Nr. A43001921, SKA-1306/2021
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
LĒMUMS
Rīgā 2021.gada 12.novembrī

Tiesa šādā sastāvā: senatores Dzintra Amerika, Vēsma Kakste, Diāna Makarova

rakstveida procesā izskatīja AS „Baltijas Ekspresis" blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2021.gada 3.septembra lēmumu, ar kuru noraidīts AS „Baltijas Ekspresis" lūgums par tās pieaicināšanu trešās personas statusā administratīvajā lietā, kas ierosināta, pamatojoties uz SIA „LDZ CARGO" un VAS „Latvijas dzelzceļš" pieteikumiem par Konkurences padomes 2020.gada 28.decembra lēmuma Nr. 19 (prot. Nr. 65) atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Konkurences padomes 2020.gada 28.decembra lēmumu Nr. 19 (prot. Nr. 65) pieteicēju SIA „LDZ CARGO" un VAS „Latvijas dzelzceļš" darbībās konstatēts Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas un Līguma par Eiropas Savienības darbību 102.pantā noteiktā aizlieguma ļaunprātīgi izmantot dominējošo stāvokli pārkāpums un pieteicējām uzlikts naudas sods. Šis lēmums ir pārsūdzēts tiesā.

[2] AS „Baltijas Ekspresis" iesniedza tiesā lūgumu par tās pieaicināšanu lietā trešās personas statusā bez patstāvīgiem prasījumiem.

[3] Administratīvā apgabaltiesa ar 2021.gada 3.septembra lēmumu AS „Baltijas Ekspresis" lūgumu noraidīja, pamatojoties uz turpmāk minētajiem apsvērumiem.

[3.1] No Administratīvā procesa likuma 28.panta pirmās daļas izriet, ka par trešo personu administratīvajā procesā tiesā var būt ne tikai administratīvā akta adresāts, bet arī cita persona. Vienlaikus ir jākonstatē, ka pārsūdzētais lēmums skar tādas AS „Baltijas Ekspresis" intereses, kuras varētu tikt aizstāvētas administratīvajā tiesā izskatāmajā lietā.

Pārsūdzētais lēmums ir pieņemts tikai attiecībā uz pieteicēju tiesībām un pienākumiem.

[3.2] Senāts, interpretējot Administratīvā procesa likuma 28.panta pirmo daļu, ir atzinis, ka trešā persona administratīvajā procesā tiesā var būt privātpersona, kuras subjektīvās publiskās tiesības vai pienākumus var ietekmēt sprieduma rezultāts (*Senāta 2015.gada 20.marta lēmuma lietā Nr. SKA-687/2015 6.punkts; 2015.gada 12.februāra lēmuma lietā Nr. SKA-540/2015 7.punkts*). Trešās personas dalība administratīvajā procesā nav pašmērķis, bet gan kalpo vislabāk iespējamo paša (subjektīvo) materiāli tiesisko tiesību pozīciju īstenošanai un nodrošināšanai jeb preventīvai individuālai aizsardzībai (*Senāta 2009.gada 6.aprīļa lēmuma lietā Nr. 5-5/6-2009 7. un 8.punkts; 2010.gada 29.novembra lēmuma lietā Nr. SKA-1020/2010 8. un 9.punkts*). Par trešo personu nav atzīstams jebkurš, kurš uzskata, ka viņš jebkādā veidā ir ieinteresēts konkrētās lietas iznākumā (*Senāta 2008.gada 2.oktobra sprieduma lietā Nr. SKA-378/2008 20.punkts; 2017.gada 12.maija lēmuma lietā Nr. SKA-1033/2017 3.punkts*). Tīri saimnieciskas, finansiālas, abstraktas un sociālas intereses, kuras nav pamatotas ar tiesību normu, nav „tiesiskas" intereses. Pieaicināšanas priekšnoteikums ir tas, vai administratīvā procesa rezultātā iestādē vai tiesā var tikt aizskartas personas (trešās personas) subjektīvās tiesības vai tiesiskās intereses, tas ir, vai procesa ietvaros var uzlabot vai pasliktināt trešās personas tiesisko stāvokli (*Senāta 2010.gada 29.novembra lēmuma lietā Nr. SKA-1020/2010 8. un 9.punkts*). Personai nav subjektīvu tiesību prasīt citas personas sodīšanu (*Senāta 2014.gada 22.augusta lēmuma lietā Nr. SKA-1060/2014 5.punkts; 2016.gada 16.februāra lēmuma lietā Nr. SKA-501/2016 4.punkts*).

No minētā izriet, ka persona var tikt pieaicināta trešās personas statusā vienīgi tad, ja sprieduma rezultāts var ietekmēt tās subjektīvās publiskās tiesības vai pienākumus, proti, ir jāpastāv tiešai cēloņsakarībai starp sagaidāmo tiesas spriedumu un personas tiesību aizskārumu.

[3.3] AS „Baltijas Ekspresis" interese, lai pārsūdzētais lēmums netiktu atcelts, nav tiesiski aizsargājama, jo pārsūdzētais lēmums tiešas tiesiskas sekas rada tikai pieteicējām. Līdz ar to, lai arī izpētes lieta Konkurences padomē tika ierosināta sakarā ar AS „Baltijas Ekspresis" iesniegumu, tas vien nav pamats, lai AS „Baltijas Ekspresis" pielaistu trešās personas statusā tiesā.

Administratīvo lietu Nr. A420138218 un Nr. A420284019, kurās AS „Baltijas Ekspresis" tika pieaicināta kā trešā persona, apstākļi būtiski atšķiras no izskatāmās lietas, jo minētajās lietās ir strīds par piekļuvi publiskās lietošanas dzelzceļam, savukārt izskatāmajā lietā ir strīds par to, vai pieteicējas pamatoti tika sodītas par konkurences tiesību pārkāpumu.

[4] AS „Baltijas Ekspresis" blakus sūdzībā par tiesas lēmumu norādīti turpmāk minētie argumenti.

[4.1] Tiesas lēmumā nozīme ir piešķirta tikai tam, ka AS „Baltijas Ekspresis" interese, lai Konkurences padomes lēmums netiktu atcelts, nav aizsargājama, jo Konkurences padomes lēmums tiešas tiesiskas sekas rada vien pieteicējām. Taču Administratīvā procesa likuma 28.panta pirmā daļa neparedz, ka būtu piešķirama tiesiska nozīme tam, vai administratīvais akts trešajai personai rada tiešas tiesiskas sekas. Turklāt tādā gadījumā nāktos secināt, ka trešo personu institūts likumā zaudē jēgu, jo administratīvais akts vai faktiskā rīcība tiešas sekas rada tikai pieteicējam. Tāpat tiesa šādu atziņu ir izdarījusi, nemaz nevērtējot, vai spriedums lietā var skart AS „Baltijas Ekspresis" tiesiskās intereses.

[4.2] Neviena no tiesas lēmumā citētajām Senāta atziņām nevar kalpot par pamatu AS „Baltijas Ekspresis" lūguma noraidīšanai. Šie nolēmumi neparedz, ka tam, vai administratīvais akts rada tiešas tiesiskas sekas trešajai personai, ir piešķirama nozīme, bet nozīme ir tam, vai tiesas spriedums lietā var skart trešo personu. Turklāt normā lietotais vārds „var" norāda uz iespējamību. Taču tiesa nav vērtējusi, vai tieši spriedums var skart AS „Baltijas Ekspresis", lai gan AS „Baltijas Ekspresis" detalizēti pamatojusi savu aizskārumu.

Tiesa nav sasaistījusi Senāta atziņas ar konkrētās lietas apstākļiem.

[4.3] Tiesa atstājusi bez ievērības faktu, ka AS „Baltijas Ekspresis" ir cēlusi prasību pret pieteicējām vispārējās jurisdikcijas tiesā par konkurences

tiesību pārkāpuma konstatēšanu, un šajā civillietā tiesa ir apmierinājusi AS „Baltijas Ekspresis" lūgumu un apturējusi tiesvedību civillietā līdz brīdim, kamēr stāsies spēkā nolēmums administratīvajā lietā. Tiesvedības apturēšana civillietā pamatota ar apsvērumu, ka tiesai ir jāvērtē prasības pieteikumā pieteiktais prasījums, par kuru savu lēmumu ir pieņēmusi Konkurences padome. Tiesvedības civillietā apturēšanas fakts uzskatāmi parāda, ka spriedums šajā lietā var skart AS „Baltijas Ekspresis", jo civillietas iznākums ir tieši atkarīgs no sprieduma šajā lietā.

Pirmās instances tiesas lēmums civillietā par tiesvedības apturēšanu ir atstāts spēkā ar apelācijas instances tiesas lēmumu, kas pamatots ar apsvērumu, ka procesi, kuros tiek izskatīts viens un tas pats jautājums, esot iesaistītām vienām un tām pašām pusēm, nevar notikt paralēli un neatkarīgi viens no otra. Tāpat šajā lēmumā uzsvērts, ka AS „Baltijas Ekspresis" ir uzskatāma par personu, kuras tiesiskās intereses ir aizskartas, pārkāpjot Konkurences likuma normas, un ka AS „Baltijas Ekspresis" savu tiesību aizsardzībai ir tiesības vērsties vai nu Konkurences padomē vai nu vispārējās jurisdikcijas tiesā. Apelācijas instances tiesas lēmumā arī norādīts, ka Konkurences padomes lēmums būs izmantojams civillietā kā pierādījums tad, kad spēkā stāsies gala nolēmums administratīvajā lietā.

Tādējādi spriedums izskatāmajā lietā ir saistīts ar AS „Baltijas Ekspresis" tiesībām un tiesiskajām interesēm vairākos veidos. Pirmkārt, civillietas virzība varēs notikt tikai tad, kad tiks pieņemts gala nolēmums administratīvajā lietā un secīgi – tiks atjaunota tiesvedība civillietā. Tātad ir ierobežotas AS „Baltijas Ekspresis" kā prasītājas civillietā tiesības uz procesa virzību. Otrkārt, spriedums administratīvajā lietā kalpos kā pierādījums civillietā zaudējumu atlīdzināšanas prasības pamatošanai, tādējādi ietekmējot arī civillietas iznākumu. Treškārt, no sprieduma administratīvajā lietā būs atkarīgs, vai pieteicēju darbībās ir konstatējami konkurences tiesību pārkāpumi, kuri ir vērsti tieši pret AS „Baltijas Ekspresis".

[4.4] AS „Baltijas Ekspresis" ir cietusi no pieteicēju pieļautajiem konkurences tiesību pārkāpumiem, tāpēc AS „Baltijas Ekspresis" ir pielaižama lietā, kurā tiks vērtēts, vai pret to tika pieļauti attiecīgie pārkāpumi.

[4.5] Konkurences padomes lēmums dod iespēju pierādīt konkurences tiesību pārkāpuma esību un prasīt zaudējumu atlīdzinājumu no pārkāpumu izdarījušām personām, par ko liecina Civilprocesa likuma 250.^{69}panta pirmā daļa, kā arī apgabaltiesas lēmums civillietā. Iekļaujot šo normu Civilprocesa likumā, būtiski mainījušies apstākļi, kas saistīti ar faktu novērtējuma administratīvajā lietā prejudiciālo nozīmi civillietā, kam piešķirta nozīme Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009.gada 6.aprīļa lēmumā lietā Nr. 5-5/6-2009. Uz minēto norāda Civilprocesa likuma attiecīgo grozījumu anotācija, kur atzīts, ka šo grozījumu mērķis bija palielināt patērētāju un tirgus dalībnieku lomu iespējamo konkurences tiesību pārkāpēju disciplinēšanā, atvieglojot to iespēju pieprasīt zaudējumu atlīdzību no konkurences tiesību pārkāpējiem.

[4.6] Tiesas spriedums šajā lietā var uzlabot vai pasliktināt AS „Baltijas Ekspresis" tiesisko stāvokli, kas atbilstoši Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009.gada 6.aprīļa lēmumā lietā Nr. 5-5/6-2009 atzītajam ir jāņem vērā, lemjot par to, vai personai ir piešķirams trešās personas statuss. AS „Baltijas Ekspresis" ir ieinteresēta, lai Konkurences padomes lēmums paliek nemainīgs, jo pretējā gadījumā AS „Baltijas Ekspresis" tiks būtiski apgrūtināta iespēja civillietā pierādīt, ka pret to ir pieļauts konkurences tiesību pārkāpums.

Motīvu daļa

[5] Administratīvā procesa likuma 28.panta pirmā daļa paredz, ka par trešo personu administratīvajā procesā var būt privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses attiecīgais administratīvais akts var ierobežot vai kuru var skart tiesas spriedums lietā.

Lai personu atzītu par trešo personu administratīvajā procesā tiesā, līdzīgi kā attiecībā uz pieteicēju, ir nepieciešams secīgi konstatēt visu turpmāk norādīto priekšnoteikumu esību: 1) personas subjektīvo tiesību pastāvēšanu; 2) personas subjektīvo tiesību esošu vai iespējamu aizskārumu, kas radīts ar konkrētu administratīvo aktu, faktisko rīcību vai publisko tiesību līgumu; 3) cēloņsakarību starp valsts rīcību (darbību vai bezdarbību) un personas subjektīvo tiesību esošu vai iespējamu aizskārumu (*Senāta 2013.gada 8.augusta lēmuma lietā Nr. SKA-784/2013 (A421021209) 7.punkts;* sal. *Senāta 2009.gada 12.novembra lēmuma lietā Nr. SKA-686/2009 (A42781509) 7.punkts*).

Senāts, skaidrojot Administratīvā procesa likuma 28.panta pirmās daļas jēdzienu saturu, atzinis, ka ar jēdzienu „tiesības" apzīmētas subjektīvās tiesības, kuras piemīt trešajai personai. Savukārt pie „tiesiskās intereses" pieder visas tās trešās personas intereses, kuras ar publisko vai privāto tiesību normu, tātad Latvijas Republikas Satversmi, likumiem, Ministru kabineta noteikumiem un pašvaldību saistošajiem noteikumiem, bet ne ar administratīvo aktu, kļūst par individuālajām (paša) interesēm. Trešās personas pieaicināšana kalpo preventīvai individuālai aizsardzībai. Pieaicināšanas priekšnoteikums ir tas, vai administratīvā procesa rezultātā iestādē vai tiesā „var tikt aizskartas" personas (trešās personas) subjektīvās tiesības vai tiesiskās intereses, t. i., vai procesa ietvaros izdodamais administratīvais akts vai tiesas nolēmums var uzlabot vai pasliktināt trešās personas tiesisko stāvokli; konkrēta aizskāruma iespējamība būtu pietiekoša. Tāpat, lai trešā persona varētu tikt pieaicināta lietā, ir pietiekoša viņas tiesiskā interese saglabāt esošo tiesisko vai faktisko stāvokli (*Senāta 2010.gada 29.novembra lēmuma lietā Nr. SKA-1020/2010 (A43006009) 9.punkts; 2013.gada 8.augusta lēmuma lietā Nr. SKA-784/2013 (A421021209) 7.punkts*).

Tātad, lai AS „Baltijas Ekspresis" varētu tikt pieaicināta lietā trešās personas statusā, ir jākonstatē, kādas ir AS „Baltijas Ekspresis" intereses, vai tās ir uzskatāmas par tiesībām vai tiesiskajām interesēm un vai tās var tikt aizskartas ar spriedumu šajā lietā un tādējādi – vai tās ir aizsargājamas izskatāmajā lietā.

[6] AS „Baltijas Ekspresis" norāda, ka tā ir cietusi no pieteicēju pieļautajiem konkurences tiesību pārkāpumiem, tāpēc AS „Baltijas Ekspresis" ir pielaižama lietā, kurā tiks vērtēts, vai pret to tika pieļauti attiecīgie pārkāpumi.

Senāts atzīst, ka AS „Baltijas Ekspresis", tāpat kā jebkurš tirgus dalībnieks vai patērētājs, bauda tiesības, kuras aizsargā šajā lietā piemērotās tiesību normas – Konkurences likuma 13.pants un Līguma par Eiropas Savienības darbību 102.pants –, proti, tiesības darboties no konkurences kropļojumiem brīvā tirgū, kas secīgi rada tiesības prasīt zaudējumu atlīdzinājumu konkurences tiesību normu pārkāpuma gadījumā.

Minēto tiesību aizsardzībai ir paredzēti divi instrumenti, proti, valsts nodrošina konkurences tiesību ievērošanu ar publiski tiesiskiem līdzekļiem (Konkurences padome atbilstoši Konkurences likuma 6.panta pirmajai daļai, 7.panta pirmajai daļai un 8.panta pirmajai daļai uzrauga tirgu, veic iespējamu pārkāpumu izmeklēšanu, pieņem attiecīgus lēmumus), tāpat minēto normu ievērošana tiek nodrošināta ar privāttiesiskajiem līdzekļiem, kad privātpersonas aizsargā savas individuālās intereses civiltiesiskā kārtā. Pēdējo paredz Konkurences likuma 20.panta pirmā daļa, kas noteic, ka šā likuma pārkāpumu līdztekus Konkurences padomei var konstatēt arī tiesa.

Konkurences padome, īstenojot konkurences tiesību publiski tiesisko izpildi, darbojas sabiedrības kopējās interesēs, īstenojot tos mērķus, kas nosprausti Konkurences likuma 2.pantā – aizsargāt, saglabāt un attīstīt brīvu, godīgu un vienlīdzīgu konkurenci visās tautsaimniecības nozarēs sabiedrības interesēs, ierobežojot tirgus koncentrāciju, uzliekot par pienākumu izbeigt konkurenci regulējošajos normatīvajos aktos aizliegtas darbības un normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā saucot pie atbildības vainīgās personas (sal. *Senāta 2018.gada 7.decembra lēmuma lietā Nr. SKA-1372/2018 (ECLI:LV:AT:2018:1207.A43010117.9.L) 15.punkts*). No Konkurences likuma normām, kas reglamentē Konkurences padomes uzdevumus un tiesības un administratīvo procesu iestādē (lietas izpētes procedūra, pieņemamie lēmumi), nevar izsecināt, ka Konkurences padomes uzdevums būtu aizsargāt konkrētu personu – katra individuāla tirgus dalībnieka vai patērētāja – subjektīvās tiesības un noskaidrot individuālu tiesību aizskārumu.

Tā, piemēram, Konkurences likuma 22.panta pirmā daļa paredz, ka lietu par šā likuma pārkāpumu Konkurences padome ierosina pēc savas

iniciatīvas, ievērojot noteiktās prioritātes, iespējamā pārkāpuma ietekmi uz konkurenci un būtiskām sabiedrības interesēm. Panta otrā daļa noteic, ka tirgus dalībnieki un iestādes ir tiesīgas sniegt Konkurences padomei ziņas par faktiem, uz kuru pamata var konstatēt šā likuma pārkāpumu.

Likuma 22.pants šādā redakcijā stājās spēkā 2016.gada 15.jūnijā, taču pirms šo 2016.gada 12.maija likuma grozījumu spēkā stāšanās likuma 22. un 23.pants paredzēja pārkāpuma izpētes lietu ierosināt uz pamatoti ieinteresētas personas iesnieguma pamata, kas atbilstoši likuma 23.panta pirmajai daļai ir persona, kurai pārkāpuma dēļ ir radies vai var rasties tiesību vai tiesisko interešu aizskārums, kā arī pārkāpumā iesaistītā persona. 23.panta regulējums par lietas ierosināšanu vai neierosināšanu liecina par to, ka iesnieguma iesniedzējam ir subjektīvās publiskās tiesības ietekmēt administratīvo procesu iestādē.

Ar 2016.gada 12.maija likuma grozījumiem 22.pants izteikts citā redakcijā, bet 23.pants – izslēgts. Likuma grozījumu anotācijā (pieejama: http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/B079BC5404CC6F91C2257E500027E87B?OpenDocument), raksturojot pašreizējo situāciju un problēmas, kuru risināšanai likumprojekts izstrādāts, norādīts, ka Konkurences likuma 23.pants paredz, ka Konkurences padome ierosina lietas uz iesnieguma pamata, ja tas satur ziņas par iespējamu pārkāpumu. Šāds process paver iespēju pamatoti ieinteresētām personām tiesības prasīt iestādes aktīvu rīcību (lietas izmeklēšanu) katrā gadījumā, kad pastāv aizdomas par konkurences tiesību pārkāpumu. Lielā skaitā gadījumos, kur Konkurences padome iesniegumā paustajos apstākļos nesaskatīja likuma pārkāpuma sastāva pazīmes, privātpersonas ir pārsūdzējušas tiesā lēmumus par lietas neierosināšanu. Vienlaikus Konkurences padomei ir bijis pienākums vērtēt un padziļināti izmeklēt ikvienu iesniegumu un lietu, neskatoties uz iespējamā pārkāpuma apstākļiem un nozīmi tautsaimniecībā un sabiedrībai. Lai gan Konkurences padomei līdz šim ir bijušas tiesības neierosināt lietu, ja iespējamais pārkāpums ir maznozīmīgs, tas neliedza privātpersonām pārsūdzēt šos lēmumus tiesā.

Anotācijā uzsvērts, ka konkurences tiesību pārkāpumu izmeklēšana ir resursu un laika ietilpīga, taču izmeklēšanas un pierādīšanas standarts jāievēro, gan atsakot ierosināt pārkāpuma lietu, gan izbeidzot lietu pārkāpuma sastāva neesības dēļ. Lai nodrošinātu, ka Konkurences padome savus uzdevumus izpilda efektīvi un tās darbība ir vērsta uz sabiedrībai nozīmīgu saimniecisko nozaru konkurences uzraudzību, ir nepieciešams iestādes darbību vērst tikai uz to likumu pārkāpumu izpēti, kuru iespējamās sekas ir būtiskas un iestādes iejaukšanās tirgū ir visvairāk nepieciešama. Tāpēc ar grozījumiem ir paredzēts noteikt Konkurences padomei tiesības ierosināt lietas par likuma pārkāpumiem tikai pēc savas iniciatīvas. Attiecīgās tiesības tiktu izmantotas atbilstoši iestādes noteiktajām prioritātēm, kā to likumprojekts paredz Konkurences likuma 7.panta pirmās daļas 9.punktā. Galvenās prioritātes, ko iestāde izvērtēs, ierosinot lietu, būs smagāko Konkurences likuma pārkāpumu (karteļi), kā arī pārkāpumu, kas būtiski ietekmē konkurenci vai patērētāju kolektīvās intereses, iestādei piešķirto finanšu resursu maksimāli efektīvu izmantošana, attiecīgā tirgus sektora aktualitāte. Konkurences padome, lemjot par lietas ierosināšanu, ņems vērā arī iespējamā pārkāpuma ietekmi uz konkurenci un būtiskām sabiedrības interesēm.

Anotācijā arī norādīts uz to, ka tiesības uz administratīvo procesu iestādē nav absolūtas un valsts ne vienmēr nodrošina privātpersonām jebkura jautājuma izskatīšanu iestādē. Turklāt privātpersonām tiek saglabātas tiesības vērsties tiesā un lūgt konstatēt konkurences tiesību pārkāpumu un saņemt zaudējumu atlīdzību.

No iepriekš minētā var secināt, ka administratīvā procesa iestādē uzdevums nav aizsargāt konkrētas personas subjektīvās tiesības un ar konkurences tiesību pārkāpumu nodarīts iespējams kaitējums nedod tiesības piedalīties administratīvajā procesā. Tas arī nozīmē, ka ar pārkāpumu aizskartajām personām nav tiesību sagaidīt un prasīt no Konkurences padomes noteiktu rezultātu par to, vai pārkāpums ir noticis vai nē (sal. *Eiropas Savienības Tiesas 2018.gada 20.septembra sprieduma lietā „Agria Polska u. c./Komisija", C-373/17 P, ECLI:EU:C:2018:756, 97.punkts*). Ar iespējamo pārkāpumu aizskartās individuālās subjektīvās tiesības personām ir jāaizsargā civiltiesiskā kārtībā.

[7] AS „Baltijas Ekspresis" norāda, ka tiesas spriedums šajā lietā to skars tādējādi, ka tas tiešā veidā ietekmēs iznākumu civillietā par zaudējumu atlīdzinājumu, jo spriedums šajā lietā kalpos kā pierādījums pieteicēju pieļautajam konkurences tiesību pārkāpumam civillietā. Minētā sakarā AS „Baltijas Ekspresis" atsaucas uz Civilprocesa likuma 250.^{69}panta pirmo daļu un nolēmuma, kas pieņemts administratīvajā lietā, prejudiciālo nozīmi civillietā.

[8] Atbilstoši Civilprocesa likuma 250.^{69}panta, kas reglamentē pamatu atbrīvošanai no pierādīšanas lietās par zaudējumu atlīdzināšanu par konkurences tiesību pārkāpumiem, pirmajai daļai konkurences tiesību pārkāpums, kas konstatēts ar spēkā stājušos Konkurences padomes lēmumu vai ar likumīgā spēkā stājušos tiesas spriedumu, no jauna nav jāpierāda, izskatot prasību par zaudējumu atlīdzināšanu, kas celta saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 101. vai 102.pantu vai Konkurences likumu.

Tātad no tiesību normas tiešā teksta izriet, ka tā reglamentē gadījumus, kad prasītājs tiek atbrīvots no pierādīšanas pienākuma par pieļauto konkurences tiesību pārkāpumu, kas vispārīgi piekrīt prasītājam. Citiem vārdiem, tā attiecas uz pierādīšanas pienākumu, un tā ir vērsta uz prasītāja pierādīšanas nastas atvieglošanu. Ja ar Konkurences padomes vai tiesas spriedumu konkurences tiesību pārkāpums jau ir konstatēts, tad atkārtoti tas vairs nav jāpierāda. Vienlaikus no šīs tiesību normas neizriet, ka arī gadījumā, ja Konkurences padome vai tiesa administratīvajā lietā nav konstatējusi pārkāpumu, šādam nolēmumam būtu prejudiciāla nozīme civillietā. Tas arī būtu pretrunā tiesību normas jēgai, jo, kā jau minēts, norma reglamentē gadījumus, kad prasītājs tiek atbrīvots no pierādīšanas. Taču apstāklis, ka administratīvajā lietā nav konstatēts pārkāpums, nav šāds gadījums.

Minētais izriet arī no mērķa, ar kādu šī tiesību norma ir pieņemta.

Ar 2017.gada 19.oktobra grozījumiem Civilprocesa likums papildināts ar 30.^{6}nodaļu „Lietas par zaudējumu atlīdzināšanu par konkurences tiesību pārkāpumiem". Ar šiem grozījumiem likumā iekļautas tiesību normas, kas izriet no Eiropas Parlamenta un Padomes 2014.gada 26.novembra direktīvas 2014/104/ES par atsevišķiem noteikumiem, kuri valsts tiesībās reglamentē zaudējumu atlīdzināšanas prasības par dalībvalstu un ES konkurences tiesību pārkāpumiem.

No šīs direktīvas kopumā izriet tās mērķis ieviest tādus valstu noteikumus, kas sekmē tiesību uz zaudējumu atlīdzinājumu īstenošanu, un kuru piemērošanas gadījumā minēto tiesību īstenošana netiktu pārmērīgi apgrūtināta vai padarīta par praktiski neiespējamu (efektivitātes princips). Viens no instrumentiem šā mērķa sasniegšanai identificēts direktīvas 34.apsvērumā: lai palielinātu juridisko noteiktību, novērstu Līguma par Eiropas Savienības darbību 101. un 102.panta nekonsekventu piemērošanu, palielinātu zaudējumu atlīdzināšanas prasību efektivitāti un procesuālo ekonomiju un veicinātu iekšējā tirgus darbību uzņēmumu un patērētāju labā, turpmākajās prasībās par zaudējumu atlīdzināšanu nevajadzētu vēlreiz apstrīdēt valsts konkurences iestādes vai pārsūdzības tiesas galīgajā lēmumā ietverto konstatējumu par Līguma par Eiropas Savienības darbību 101. vai 102.panta pārkāpumu. Tādēļ šāds konstatējums būtu uzskatāms par neapgāžami pierādītu zaudējumu atlīdzināšanas prasībās, kas saistībā ar minēto pārkāpumu celtas valsts konkurences iestādes vai pārsūdzības tiesas dalībvalstī.

Līdz ar to direktīvas 9.panta, kurā reglamentēts valstu nolēmumu spēks, 1.punktā noteikts, ka dalībvalstis nodrošina, ka valsts konkurences iestādes vai pārsūdzības tiesas galīgajā nolēmumā konstatētais konkurences tiesību pārkāpums tiek uzskatīts par neapstrīdami pierādītu attiecībā uz zaudējumu atlīdzināšanas prasību, kas celta to valsts tiesās saskaņā ar LESD 101. vai 102.pantu vai valstu konkurences tiesībām.

Tātad tiesību normas mērķis ir sekmēt tiesību uz zaudējumu atlīdzinājumu īstenošanu, atvieglojot prasītājam pierādīšanas nastu.

Ievērojot iepriekš minēto, tiesību norma prejudiciālu nozīmi administratīvās lietas nolēmumam piešķir tikai tad, ja konkurences tiesību pārkāpums ir konstatēts. Tas savukārt nozīmē, ka spriedums administratīvajā lietā, ar kuru netiek konstatēts konkurences tiesību pārkāpums, neietiecas AS „Baltijas

Ekspresis" tiesībās, kuras aizsargā šajā administratīvajā lietā piemērotās tiesību normas – Konkurences likuma 13.pants un Līguma par Eiropas Savienības darbību 102.pants – un kuru pārkāpums secīgi rada tiesības prasīt zaudējumu atlīdzinājumu. Šāds spriedums administratīvajā lietā neierobežo AS „Baltijas Ekspresis" tiesības civillietā pierādīt konkurences tiesību pārkāpumu un secīgi – saņemt zaudējumu atlīdzinājumu (sal. *Eiropas Savienības Tiesas sprieduma lietā „Agria Polska u. c./Komisija" 83.punkts un tajā minētās atsauces uz Vispārējās tiesas 2017.gada 16.maija sprieduma lietā „Agria Polska u. c./Komisija", T-480/15, ECLI:EU:T:2017:339, attiecīgajiem punktiem*). Citiem vārdiem, Civilprocesa likuma 250.^{69}panta pirmā daļa nerada bažas par to, ka prejudiciāla nozīme būtu piešķirta tādam nolēmumam, kas prasītājam civillietā ir nelabvēlīgs, bet vienlaikus tam nav bijusi iespēja piedalīties administratīvajā lietā to faktu pierādīšanai, kas ir nepieciešami civillietā.

Vienlaikus no apstākļa, vai administratīvajā lietā tiek vai netiek konstatēts konkurences tiesību pārkāpums, ir atkarīgs, kāds būs prasītāja pierādīšanas pienākuma apjoms civillietā. Taču Senāts nekonstatē tādas tiesību normas, kas pasargātu prasītāju no pierādīšanas pienākuma civillietā. Proti, šī nav tiesiska interese, kura būtu aizsargājama. Uz šādām tiesību normām nav norādījusi arī AS „Baltijas Ekspresis".

Tāpat tas, ka tiesību norma atbrīvo no pierādīšanas pienākuma, nenozīmē, ka prasītājam ir tiesības saņemt tam labvēlīgu prejudiciālu nolēmumu. Neviena tiesību norma negarantē noteiktu rezultātu nedz civillietā, nedz administratīvajā lietā. Līdz ar to tas vien, ka AS „Baltijas Ekspresis" interesēs ir, lai konstatējums par pieļautu konkurences tiesību pārkāpumu administratīvajā lietā paliktu nemainīgs, jo tas noteiktā daļā atbrīvotu AS „Baltijas Ekspresis" no pierādīšanas pienākuma civillietā un vienlaikus arī sekmētu tās izredzes uz zaudējumu atlīdzinājumu, nav tiesiski aizsargājama interese.

[9] Ievērojot iepriekš minētos apstākļus, Administratīvās apgabaltiesas lēmums ir atstājams negrozīts, bet blakus sūdzība ir noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1.punktu un 324.panta pirmo daļu, Senāts

nolēma

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2021.gada 3.septembra lēmumu, bet AS „Baltijas Ekspresis" blakus sūdzību noraidīt.
Lēmums nav pārsūdzams.

Dz. Amerika V. Kakste D. Makarova